

Oponentský posudek dizertační práce Mgr. Kateřiny Lákové

Identifikační údaje

Autor: Mgr. Kateřina Láková

Název práce: Význam hodnocení adhérence k léčbě pomocí výpovědi pacienta v posouzení účinnosti farmakoterapie

Forma práce: Práce s klasickým rozvržením struktury, sestávající se z abstraktu, úvodu, cíle práce, teoretických podkladů, praktické části, závěru a přílohy. Doplněn je seznam zkratk, tabulek a obrázků. Uveden je seznam publikovaných vědeckých a odborných prací a dalších odborných aktivit. Přílohu tvoří plné texty vybraných publikovaných prací.

Posudek oponenta

Teoretická část

Cíle práce autorka stanovila celkem tři, v úvodu práce jsou stručně a jasně definovány. Teoretická část práce je velmi dobře zpracována, poskytuje ucelený a rozsáhlý pohled na problematiku adherence/non-adherence k terapii a v rámci jednotlivých podkapitol je velmi dobře rozebrána terminologie a způsoby/zvyky používání jednotlivých termínů (adherence, compliance, perzistence, konkordance).

Poznámka: autorka používá v práci pojem „léčivo“, vhodnější by bylo dle mého názoru používat termín „léčivý přípravek“, který je v zákoně 378/2007 Sb. definován v úvodních ustanoveních.

Velmi kvalitně je podán i přehled metod měření adherence a faktory ovlivňující adherenci k léčbě.

Poznámka: autorka v části 3.4.1. udává, že se práce nezabývá intervencemi na podporu adherence, dle mého názoru je toto trochu škoda, na doplnění teoretické části práce by alespoň stručný souhrn nejdůležitějších intervencí, které byly prokázány jako účinné, byl velmi vhodný.

Samostatná podkapitola v teoretickém úvodu je věnována problematice „healthy adherer effectu“, tedy něčemu, co autorka nazývá jako potenciální metodologické úskalí v kontextu neměřitelných proměnných ovlivňujících adherenci k léčbě. Na toto téma byl autorkou a kol. publikován přehledový článek, zpracovávající 7 již dříve publikovaných prací.

Poznámka: Podkapitola věnovaná healthy adherer effectu je zařazena do teoretické části práce, přestože je uvedena jako jeden ze tří cílů dizertační práce. Jedná o kvalitně

vypracovaný přehled literatury s publikačním výstupem na konci, neměla by tato část práce být umístěna v praktické části dizertační práce?

Teoretickou část práce uzavírají přehledy adherence k léčbě vybraných onemocnění (KVS-statiny a osteoporóza-bisfosfonáty), na které následně navazují vlastní části praktické části práce.

Praktická část práce

- Analýza adherence k léčbě statiny – validace dotazníku MARS-CZ

Předmětem této části je vyhodnocení unicentrické prospektivní průřezové studie v kohortě ambulantních pacientů s monoterapií statinem. Metodika práce, sběru dat a statistického zpracování je velmi přehledně podána. V diskusi jsou poctivě přiznány i možné limitace práce, kterých si je autorka vědoma. Velmi pečlivě je dokumentován proces validace české verze dotazníku, vnitřní stabilita a validita. Vyzdvihnout je nutno fakt, že výstupem této práce je validovaná a plně použitelná česká verze dotazníku, kterou lze použít pro další studie

- Non-adherence k léčbě bisfosfonáty u žen s rizikem osteoporotické zlomeniny – observační studie

Multicentrická prospektivní průřezová studie, provedená formou dotazníkového šetření v pěti osteocentrech. Autorka zmiňuje svůj podíl na designování projektu a diskutování dílčích výsledků. Předložena je kvalitně zdokumentovaná metodika, charakteristika souboru respondentek a statistická analýza dat. Práce představuje další přínos problematice za použití českého překladu validovaného specifického dotazníku.

Poznámky: z metodologického hlediska se mi sběr dat (pokud pacientka není schopná vyplnit dotazník sama, pomůže jí sestra), zdá poněkud nešťastná, způsob vyplňování by měl být striktně jednotný. Což se koneckonců ukázalo ve finále, kdy musely být dotazníky vyplněné s dopomocí vyřazeny pro nadhodnocení adherence. Autorka toto zohledňuje v limitacích práce. Logicky při časovém vytížení sester se tyto asi nebudou zatěžovat zdoluhavým výběrem vhodné odpovědi, ale zaškrtnají co nejrychleji všechny „kladné“ odpovědi.

Mezi důvody non-adherence k léčbě z průzkumu Mezinárodní osteoporické asociace mne osobně zaujal důvod „nepocitování účinků léčby“, tohle předpokládám úzce souvisí s informovaností pacienta o specifikách osteoporózy a její léčby. Nedovedu si osobně představit jak na sobě pozorovat přírůstek, resp. zastavení úbytku kostní hmoty.

V závěru autorka uvádí, že zjištění problematické compliance u BIS týkající se setrvání ve vzpřímené poloze a dostatečného zapíjení je signálem pro zdravotníky obecně aby s tímto faktem dále pracovali. Přestože je v lékárnách s osteocentrem v okolí výdej BIS denní rutinou, je na místě nutnost kontinuální edukace pacientek vštěpovat i adresně farmaceutům.

Závěr práce

Dostatečně a srozumitelně shrnutá celá práce, s pododstavcem doporučení do klinické praxe a výhledem do budoucna, týkajících se vytvoření efektivních modelů zachycujících všechna úskalí adherence k léčbě a dalších výzev pro výzkumné práce.

Poznámka: trochu škoda je, že farmaceut jako nedílný článek zdravotní péče je v celé práci „odbyt“ jednou větou na konci. Přestože je práce koncipována směrem ke klinické lékařské praxi, jistě by si jeho zapojení do procesu monitorování a podpory adherence k terapii zasloužilo v práci více místa, ať již u dílčích celků, nebo alespoň v diskusní části.

Závěr:

Předložená dizertační práce Mgr. Kateřiny Ládové je velmi kvalitně zpracovaná na nejvýše aktuální téma. Je vypracována s optimálním vyvážením teoretické a praktické části, velmi přehledně a do logicky členěných dílů. Je psána velmi kultivovaným jazykem, s naprostým minimem překlepů a chyb. Literární podklad je dostatečně rozsáhlý, aktuální a přiměřeně ilustrující probíranou problematiku. Doplněný seznam publikovaných vědeckých a odborných prací, abstraktů a dalších odborných aktivit (vedení Interaktivních dispenzačních seminářů) jen potvrzuje autorčinu způsobilost k úspěšné obhajobě.

Práci považuji za plně vyhovující k udělení titulu Ph.D.

Otázky:

- zmiňujete výzvu rozšířit další výzkum adherence k léčbě statiny pomocí dotazníku MARS-CZ do primární zdravotní péče. Už byly pro toto učiněny nějaké kroky, popř. v jakém rozsahu byste tuto studii ráda viděla? (okres, kraj, ČR ve spolupráci s odbornou společností?)
- budou data z Vaší práce nějakým způsobem prezentována na konferenci ESPACOMP, která se k tomu termínově a výhodným místem konání přímo nabízí?

V Plzni dne 4. 6. 2015

PharmDr. Petr Červený, Ph.D.
Vedoucí lékárny
Fakultní nemocnice Plzeň Bory
Edvarda Beneše 1128/13
305 99 Plzeň

